

минулому, так що ефективно застосування методів прогнозування можливе лише з застосуван-

ням потужних ЕОМ.

Список використаної літератури:

1. Орлов А.И. Эконометрика / А.И.Орлов. – М., Экзамен. 2002. – 576 с.
2. Клебанова Т.С., Иванов В.В., Дубровина Н.А. Методы прогнозирования: учебное пособие. - Х., 2002. - 372 с.
3. Трояновский В.М. Математическое моделирование в менеджменте. Учебное пособие. - М.: Русская Деловая Литература, 1999.
4. Осовська Г.В., Осовський О.А. Основи менеджменту Навчальний посібник / К.: "Кондор", 2006.- 664 с.
5. Вітлінський, В. В. Моделювання економіки: навч. Посібник. – К. : КНЕУ, 2003. – 408 с.
6. Геєць В.М. та ін. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування. -Х.: ВД „ІНЖЕК”, 2005. - 396 с.
7. Присенко Г. В., Равікович Є. І. Прогнозування соціально-економічних процесів: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 378 с.

В статтє обобщено и систематизировано методы анализа экономических показателей для предприятий отрасли сельского хозяйства: уточнено методика статистического анализа и прогнозирования деятельности предприятий.

The articles summarized and systematized methods of analysis of economic indicators for enterprises of agricultural development of the technique of statistical analysis and forecasting activity of enterprises.

Дата надходження до редакції: 20.05.2012 р.

Рецензент: д.е.н., професор Чупис А.В.

УДК 631.1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ

В. В. Лихіцький, головний спеціаліст, Виконавчий комітет Сумської міської ради

У статті розглянуті наукові погляди на суть виробничо-господарської діяльності, її специфіку сільськогосподарських підприємств, узагальнено і проаналізовані механізми управління виробничо-господарською діяльністю сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, виробничо-господарська діяльність, методи та механізми управління, ефективність.

Постановка проблеми. Однією із основних умов розвитку сільських територій країни та її економіки в цілому є ефективно функціонування сільськогосподарських підприємств, оскільки сільськогосподарська галузь займає досить значну її частку. Сфера сільського господарства вимагає розробки і реалізації комплексу заходів, спрямованих на ефективну адаптацію підприємств до постійних змін зовнішнього середовища та належної уваги з боку держави. Ефективне функціонування підприємств неможливе також без якісного управління виробничо-господарською діяльністю. Саме від раціонального управління всіма сферами господарювання залежить добробут трудового населення та розвиток країни.

Сучасні умови ринкової економіки характеризуються високим рівнем нестабільності та невизначеності зовнішнього середовища господарювання, збільшенням впливу його чинників на економіку й управління сільськогосподарським підприємством. Розвиток новітніх технологій,

поява нових ринків, різкі коливання ринкового попиту й кон'юнктури, зміни в державному регулюванні економіки обумовлюють складність організації та розвитку сучасного виробництва. В ринковому середовищі, яке постійно змінюється, діяльність сільськогосподарського підприємства має спрямовуватися на всебічне задоволення потреб споживачів. Це дасть змогу знизити рівень ринкової невизначеності та забезпечить стабільність економічних процесів на підприємстві. З огляду на це управління розвитком виробничо-господарської діяльності сільського господарства є об'єктивною необхідністю, важливою умовою стабільного розвитку підприємств в період формування ринкових відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню організації виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, обґрунтуванню механізмів управління нею присвятили наукові праці такі провідні вчені, як В.Г. Андрійчук[1], П.С. Березівський, Б.П. Будзан, В.Г. Глушко, Б.В. Данилов,

Й.С. Завадський, П.Т. Саблук та інші. Разом з тим розвиток інтеграційних процесів в аграрному секторі економіки країни, посилення процесів злиття та поглинання підприємств, пріоритетність виробництва продукції рослинництва, а також посилення конкуренції на вітчизняному та світовому ринках продовольства зумовлюють необхідність вивчення та опрацювання нових управлінських підходів в організації виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, що забезпечували б їм досягнення визначених цілей.

Формування цілей статті. Тому метою статті є дослідження наукових підходів та викладення власного погляду щодо визначення сутності виробничо-господарської діяльності та побудови науково обґрунтованих підходів до управління діяльністю сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що кожний вид діяльності підприємства регламентується чинними нормативними актами. Під господарською діяльністю в Господарському кодексі України розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, що спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. [2]. Господарську діяльність можна класифікувати за різними ознаками. За критерієм мети здійснення господарська діяльність може бути комерційною (підприємницькою) та некомерційною [2]: комерційна діяльність (підприємництво) має місце, якщо її суб'єкт (підприємець) діє з метою отримання прибутку; некомерційна господарська діяльність здійснюється для досягнення певних економічних і соціальних результатів, проте мета отримання прибутку при цьому відсутня (є неосновною). За предметом господарську діяльність розрізняють на виробничу, торговельну, банківську, страхову, інноваційну, концесійну діяльність, спільне інвестування та ін. Втім слід зазначити, що в сільськогосподарських підприємствах, відповідно до наведеної класифікації, господарська діяльність є комерційною (тобто, з метою отримання прибутку), а також виробничою та торговельною. Таким чином, предметом нашого дослідження і виступає виробничо-господарська діяльність сільськогосподарських підприємств.

Вивчення праць провідних вчених-економістів показує, що до сьогодні не існує єдиного розуміння сутності виробничо-господарської діяльності. Тому доцільно також навести визначення поняття "виробничо-господарська діяльність підприємств" деякими вітчизняними ученими.

Так, В.М. Хобта, О.А. Солодова, С.І. Кравченко, О.Н. Фищенко стверджують, що виробничо-господарська діяльність – це органі-

заційно-економічний процес пошуку і використання можливостей виробництва, обміну та розподілу продукту відповідно до поставлених цілей та завдань [3, с. 23], з чим важко не погодитися.

З точки зору процесного підходу розглядає її Г.А.Семенов, який стверджує, що виробничо-господарська діяльність підприємств може бути представлена трьома основними видами процесів: маркетинговим, виробничим та фінансовим [4, с. 11]. На думку А.Г.Семенова, виробничо-господарська діяльність підприємства досліджується як економічна система, яка має об'єкти подвійної природи. З одного боку, це елементи, що визначають виробничо-технічну структуру організації, знаряддя й предмети праці, а також технологічні правила, що регламентують процеси виробництва, розподіл продукції, проведення досліджень і розробок. З іншого – це чинники, що визначають соціально-економічну структуру організації, фахову підготовленість і спроможність до трудової діяльності учасників, їх соціальні сукупності (колективи, робочі групи, відділи), характер розподілу повноважень і відповідальності між працівниками, групами, колективами у процесі прийняття управлінських рішень та їх неформальні відносини [4].

З переважаючим правовим обґрунтуванням сутності господарської діяльності характеризують її як таку суспільно – корисну діяльність суб'єктів господарювання щодо виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг з метою їх реалізації за плату, що ґрунтується на поєднанні приватних і публічних інтересів і здійснюється професійно [5].

Виробничо-господарську діяльність, як дослідницьку категорію, доцільно розглядати в якості похідної від поняття виробничо-господарська система, що традиційно розглядається як впорядкована сукупність елементів частин, що мають постійний взаємозв'язок та функціонують з метою створення (виробництва) певної продукції, виконання робіт або надання послуг за умови підпорядкування кожного елемента суспільній меті системи [6, с.48-49].

Виходячи з цього можна узагальнити, що виробничо-господарською діяльністю сільськогосподарського підприємства слід вважати діяльність з впорядкування, налагодження роботи та впровадження покладених функцій, спрямованих на виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг з метою їх подальшої економічно вигідної реалізації на ринку для задоволення економічних і соціальних результатів роботи даного підприємства.

Для ефективного управління виробничо-господарською діяльністю сільськогосподарських підприємств та забезпечення їх беззбиткового функціонування за роки незалежності України відбулася і відбувається цільова переорієнтація їх під ринковий попит.

Як відомо, ринкова економіка базується на використанні принципів вільного ціноутворення, свободи конкуренції. Але підприємство не в змозі здійснювати всеосяжний контроль над рівнем цін, попитом і пропозицією на ринку. Воно може на основі вміло побудованої маркетингової діяльності, системи управління виробничо-господарськими операціями, вдалими діями в організації та економіці власної виробничо-господарської діяльності в найвигіднішому варіанті пристосуватися до ринкових вимог. Отже, керівник повинен знати як можливості власної організаційної структури, так і способи найголов-

нішого задоволення потреб споживачів. Фактором, що забезпечує ефективність сільськогосподарської діяльності, конкурентоспроможність підприємства, є організація виробництва та управління. Застосування певних принципів і методів, що забезпечують найраціональніше поєднання й використання ресурсів підприємства, значною мірою визначає особливості його економіки.[7]. Цікавим є викладення основних методів управління виробничо-господарською діяльністю підприємств, що орієнтовані на визначені цілі із зазначенням інструментів управління, що представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Методи управління виробничо-господарською діяльністю

Характеристика методу	Інструменти управління
Поточне управління «за відхиленням»	Реагування на ситуацію, що складається. Планування орієнтовне всередину організації, обмежується розробкою бюджетів і поточних планів.
Управління «від досягнутого», з елементами передбачення майбутнього	Застосування елементів аналізу і контролю ситуації, що складається зовні та в організації. Планування використовує екстраполяційне передбачення майбутнього.
Управління «за цілями», з орієнтацією на зовнішнє середовище	Опанування «стратегічного мислення», націленого на урахування кон'юнктури ринку. Планування – стратегічне, що розробляє «стратегічні відповіді» на дії конкурентів у категоріях «продукт - ринок».
Стратегічне управління	Підготовка майбутнього та до майбутнього. Стратегічне планування, яке пронизує всі підсистеми діяльності фірми, використовує всі досягнення зазначених етапів.

Джерело: [6].

Приходимо до висновку, що традиційно використовуване раніше управління «за відхиленням» та управління «від досягнутого» неспроможні адекватно реагувати на кон'юнктуру цільових ринків (табл.1). Водночас їх застосування у практиці до сьогодні є ключовою причиною не конкурентоспроможності, втрат господарського потенціалу, банкрутства [6, с.103].

Причиною неадекватності управління «за відхиленням» та управління «від досягнутого» лежить в площині слідування існуючим процесам, а не роботі на випередження кон'юнктурним тенденціям з отриманням часового лагу для технічних розробок та технологічних нововведень. Таким чином, з напрацьованих в процесі еволюції підходів до управління виробничо-господарською діяльністю є підхід управління «за цілями», з орієнтацією на зовнішнє середовище та стратегічне управління.

Дослідження показують, що загалом всі механізми управління виробничо-господарською діяльністю сільськогосподарського підприємства можна поділити на дві групи:

1) Зовнішні - до яких входять механізми державного та ринкового управління (податки, штрафи, субсидії, кредити).

2) Внутрішні - (технологічне, ресурсне забезпечення, фінансово економічні, організаційно-правові).

Висновки. Вивчення та узагальнення поглядів вчених на поняття «виробничо-господарська діяльність» та «управління виробничо-господарською діяльністю» дає підстави нам викласти власне бачення на сутнісно-змістовне наповнення поняття «виробничо-господарська діяльність сільськогосподарських підприємств», під яким слід розуміти діяльність з впорядкування, налагодження роботи та впровадження покладених функцій, спрямованих на виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг з метою їх подальшої економічно вигідної реалізації на ринку для задоволення економічних і соціальних результатів роботи даного підприємства. Основною передумовою підвищення ефективності процесу управління виробничо-господарською діяльністю сільськогосподарських підприємств є використання внутрішніх та зовнішніх механізмів управління, орієнтованих на максимальне використання сукупного потенціалу, що є багаторівневою системою ресурсного, виробничого та економічного потенціалів, кожний з яких реалізується на певному рівні діяльності підприємства.

Список використаної літератури:

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підруч.[Електронний ресурс] / В. Г. Андрійчук. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. – К. :КНЕУ, 2002. – 624 с. – Режим доступу : <http://studentbooks.com.ua/content/view/132/39/>

2. Господарський кодекс України: за станом на 1 січня 2004 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Офіц. вид. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18 – 22. – Ст. 144. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>
3. Формирование хозяйственных решений: монография / В.М. Хобта, О.А. Солодова, С.И. Кравченко, О.Н. Фищенко и др. – Донецк : Каштан, 2003. – 416 с.
4. Семенов Г.А. Организация и планирование хозяйственной деятельности предприятия : монография / Г.А. Семенов, А.Г. Семенов. – Запорожье : ЗГИА, 2001. – 174с.
5. Вінник О.М. Господарське право [Електронний ресурс]: навч. посіб. [для вузів] О.М.Вінник– [2-ге вид., змінене та доп.]. – К.: Правова єдність, 2009. -768 с. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/10561127/pravo/vidi_gospodarskoji_diyalnosti
6. Будзан Б.П. Менеджмент в Україні: сутність і перспективи / Б.П.Будзан. – К :Видавництво Солюмії Павличко «Основи», 2001. - 309 с.
7. Тирпак І.В., Тирпак В.І., Жуков С.А. Основи економіки та організації підприємництва [Електронний ресурс] http://pidruchniki.ws/17190512/ekonomika/virobnichogospodarska_diyalnist_pidpriyemnitskih_struktur

В статті розглянуті наукові погляди на суть виробничо-господарської діяльності, її специфіку сільськогосподарських підприємств, узагальнені та проаналізовані механізми управління виробничо-господарською діяльністю сільськогосподарських підприємств.

In the articles considered scientific looks are to essence of virobniche-gospodarskoy activity, its specific of agricultural enterprises, generalized and the analysed mechanisms of management of agricultural enterprises virobniche-gospodarskoy activity.

Дата надходження до редакції: 21.04.2013
 Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л.І.

УДК [636.16:658.155]:636.2.034

КОНЦЕПЦІЯ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДґРУНТЯ ОБ'ЄКТИВНОЇ НЕОБХІДНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА

Л. Ю. Кучер, к.е.н., доцент, Харківський національний аграрний університет імені В. Докучаєва

У статті розглянуто основні засади концепції багатофункціональності галузі молочного скотарства як вихідної методологічної основи необхідності підвищення прибутковості виробництва молока.

Ключові слова: концепція багатофункціональності, сталий розвиток, прибутковість, виробництво молока, сільське господарство.

Постановка проблеми у загальному вигляді. За підсумками економічних результатів основної діяльності сільськогосподарських підприємств, які нещодавно оприлюднила Держслужба статистики України, рівень рентабельності виробництва молока у 2012 р. становив 2,3 %. Це свідчить про те, що прибутковість виробництва молока значно знизилася, адже у 2011 р. рівень рентабельності становив 18,5 %. В 11 областях виробництво молока стало збитковим. Найбільш збитковим (-17,0 %) воно було в Чернівецькій області, а також у Дніпропетровській та Одеській областях – близько -10,3 %. Найвищу рентабельність мали підприємства Закарпатської області, що у 2012 р. продемонстрували рентабельність близько 40 % [1]. Але слід зазначити, що поголів'я корів цієї області й валові надої є найменшими по Україні, тож обнадійливими ці показники назвати складно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Невпинні дискусії навколо проблеми доціль-

ності або, навпаки, невиправданості визнання підвищення прибутковості виробництва як об'єктивної необхідності успішного розвитку підприємств і молочної галузі в цілому актуалізують цю проблему. Варто зауважити, що молочне скотарство потенційно може й має бути однією з найприбутковіших сфер агробізнесової діяльності, проте поки що маємо діаметрально протилежне. Як зазначає академік П. Т. Саблук, жоден бізнесмен не працює, якщо не має 15 % прибутку в будь-якій галузі [2, с. 182]. Тому слід погодитися з тим, що непотрібно виробляти хоч один зайвий центнер молока, якщо він приносить додатковий збиток [3, с. 188]. То ж треба визнати, що першо-причиною кризового стану молочного скотарства є збитковість або низька прибутковість виробництва молока в аграрних підприємствах, що й призвело до того, що за рівнем виробництва молока та поголів'я корів ця галузь відкинута більш ніж на півстоліття назад. Вихід із ситуації, що склалася, слід шукати передусім у невідкладному опра-